

نخستین پیاله‌ها

باستان‌شناسان را نظر بر این است که اولین ظروف ساخته شده دست بشر را ضرورت حمل، نگهداری و آشامیدن آب پدید آورده است. حتی امروز هم این آب است که مهم‌ترین نیاز خوراکی بشر محسوب می‌شود. آب آن قدر مهم است که گروهی از آینده‌شناسان فعلی جهان، جنگ‌های آینده بشر را نه برای تصاحب طلا و نفت که بر سر تصاحب آب پیش بینی می‌کنند بگذریم.

این‌طور به نظر می‌رسد که ظهور نخستین خشت برای ساخت بنا در زندگی بشر، مصادف با خلق نخستین ظرف برای نگهداری آب بوده است. بسیاری از اولین دست‌ساخته‌های بشری بر جای مانده از دوران کهن، خود نشان از توانایی‌های وی برای ظهور پدیده‌هایی نظیر پیشرفت‌های فنی، علمی و هنری دارند. رویدادهایی که به‌خصوص به ظهور فرهنگ و رفتارهای جدید متمدنانه اجتماعی، درگله‌های اولیه انسانی انجامید. این روندها خود نشان‌هایی از ضرورت‌های تحمیل شده به اجتماع آن روز دارد، به‌علاوه این رویدادها توانستند زمینه را برای توسعه تمدن بشری فراهم سازند. از مهم‌ترین دستاوردهای اولیه این جریان‌های آغازین ظهور اسطوره‌ها بود. پیام‌هایی که نشانه‌هایی از مهم‌ترین دستاوردهای ذهنی بشر آن روز را داشتند. ضرورت حفظ این میراث‌ها بود که موجب ظهور نوشتار و هنرهای تجسمی گشت. به‌طوری‌که بشر آن روز از هر شی خاصی برای انتقال پیام‌های خود بهره می‌برد. به‌طوری‌که از شکل ظروف، نقش و نگاره‌های حک شده بر آن‌ها و در مواردی زبان نوشتاری روی آن‌ها استفاده کرد. علایمی که می‌توانند به عنوان پیام‌هایی از دنیای باستان به‌سوی ما تلقی شوند. ضمن آن‌که با تحلیل این علامات، می‌توان به آداب و سنت‌های حاکم بر دوران خلق آن‌ها پی برد.

نخستین سفال‌ها

سفال‌ها را باید از اولین مواد اولیه برای ساخت ظروف توسط انسان‌های دوران باستان برشمرد. در آغازین دوره پیدایش سفال‌های نقش دار، می‌توان به سادگی و یک دست بودن این نقش‌ها اشاره کرد. به‌طوری‌که سفال‌های یافته شده در این دوران علی‌رغم آن‌که از مکان‌های جغرافیایی متنوع متفاوت به دست آمده‌اند تمایز چندانی ندارند.

جالب آن است که بدانید نخستین زیست‌گاه‌های ثابت برای حضور کلنی‌های انسانی، در کنار چشمه‌ها و مراکز حضور آب شیرین بوده است. (در مناطق کم باران خاورمیانه) در حقیقت این وجود نعمت آب شیرین در مناطق کم باران بوده که آدمی را در کنار خود زمین‌گیر کرده و اولین کلنی‌های اجتماعی انسانی را پدید آورد. پس از آن در فاصله مدتی کوتاه می‌توان آثار و علائم قدرت را در دو ساحت «معنوی- اسطوره‌ای» و «سیاسی - نظامی» در ساختار معابد و

ارگ‌های حکومتی ملاحظه کرد.

بررسی‌های زمین‌شناسانه نشان از آن دارند که قشر یخی در چهارمین دوران یخ بندان یعنی آخرین دوره آن‌ها، متاخر اروپا و آسیا را پوشاند، هیچ‌گاه به خاورمیانه نرسید. بنابراین خاورمیانه از موقعیت زیستی مناسب و امن جغرافیایی برای گذرهای اولیه اجتماعات انسانی بهره‌مند بود. دو حوزه میان رودان «بین‌النهرین» و «ماورالنهرین» به همراه دو دشت «سند» و «نیل» از این موقعیت بهره‌مند بودند. آثار به دست آمده در فاصله دوره پارینه‌سنگی تا نوسنگی که از مناطق مختلف خاورمیانه به دست آمده‌اند و کاملاً شبیه به یکدیگر می‌باشند. سادگی نقش و مشابهت آن‌ها اشارتی بر این نکته است که هنوز جوامع آن دوران دست‌خوش کثرت تولیدات حاصل از توسعه خود نشده‌اند. این آثار دارای قدمتی از ۳۸۰۰۰ سال تا ۶۰۰۰۰ سال‌اند. آن‌ها از غارهای مختلف در مناطقی نظیر زاگرس، شمال ایران، خراسان و کرمان کشف شده‌اند.

اولین وسیله ساخت بشری، وسیله‌ای برای شکار و برش بوده است. برای این منظور آن‌ها سنگ خاصی را به صورتی می‌تراشیدند که از لبه تیزی بهره‌مند باشد. امروزه این نوع از سنگ‌ها را «مشته سنگ» می‌نامند. به‌نظر می‌رسد این مشته سنگ‌ها از اولین سازه‌های دست بشری بوده که قدیمی‌ترینشان در منطقه خاورمیانه پیدا شده است.

تجربیات اولیه بشر همواره از میدانی از تقدس عبور کرده است. برای بشر اولیه، هر نیروی جدیدی که کشف می‌شد ریشه‌های ماورایی و اسطوره گونه داشت. این وضع به صورتی ادامه یافت که حتی دانش اولیه نیز چون یک سر، تا مدت‌ها مخفی می‌ماند. از ساختن اولین پیاله تا خلق نوشتار در تمدن سومری، این‌ها آغازین هدایای آسمانی بودند که باید هم چون یک شی یا دانی مقدس پاس داشته می‌شدند. بنابراین می‌توان چنین گفت که، اولین تجربه در تولید اولین سفال تجربه‌ای مقدس تلقی می‌شده است. این‌که بتوان به گلی بی‌شکل شکلی خاص داد، سپس آن را پخت و آن را به صورتی پایدار در آورد. رویدادی ساده نبود. بل اشارتی بر خلق و زایش داشت. ضمن آن‌که همین رویداد باید که از نسلی به نسل دیگر نیز انتقال می‌یافت. به نظر می‌رسد جریان شکل‌گیری و غنی شدن زبان نیز همراه با همین رویدادها در عرصه نوآوری انجام شده است.

بشر در برخورد با آب همواره با رویدادهای متنوعی روبرو بوده است: ردیابی و کشف منابع آن، حمل و انتقال آن از نقطه‌ای به نقطه دیگر، چگونگی تقسیم آن، دخیره، جلوگیری از آلودگی‌هایش و استفاده گاه‌به‌گاه از آب در محیط‌های مختلف، همه و همه آب را در مرکز توجه کلیه جوامع و ساختارهای سه گانه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آن‌ها قرار می‌داده است.

